

Задорожний Ю. А.

*Національний транспортний університет,
доцент кафедри конституційного та адміністративного права,
кандидат юридичних наук, доцент
м. Київ*

ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ ЗА ВИКЛЮЧНИМИ ОБСТАВИНАМИ

Наразі спливає майже три роки як законодавець визначив, що рішення Конституційного Суду України про відповідність Конституції України законів України, інших правових актів в цілому чи в окремії їх частині, застосованого (не застосованого) судом при вирішенні справи, є підставою для перегляду судових рішень у зв'язку з виключними обставинами у чотирьох юрисдикціях. Спробуємо проаналізувати окремі проблемні аспекти практичної реалізації такої законодавчої новели.

Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 3 жовтня 2017 року № 2147-VIII (далі – Закон № 2147-VIII) вніс зміни та доповнення до процесуальних кодексів України в аспекті «перегляду судових рішень у зв'язку з виключними обставинами». Однією з таких виключних обставин є «встановлена Конституційним Судом України неконституційність (конституційність) закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого (не застосованого) судом при вирішенні справи».

Згідно положення пункту 1 частини 5 статті 361 КАС України: підставою для перегляду судових рішень у зв'язку з виключними обставинами є: «встановлена Конституційним Судом України неконституційність (конституційність) закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого (не застосованого) судом при вирішенні справи, якщо рішення суду ще не виконане». Водночас Законом № 2147-VIII від 3 жовтня 2017 року також було внесено відповідні зміни та доповнення й до інших процесуальних кодексів України – ЦПК України, ГПК України, КПК України.

Нагадаємо, що Конституційний Суд України функціонує для забезпечення верховенства Конституції України. Відповідно до положень Основного Закону України цей Суд вирішує питання про відповідність Конституції України: законів України та у передбачених Конституцією випадках інших актів (частина 1 статті 147). Такими актами є: закони та інші правові акти Верховної Ради України, акти Президента України, акти Кабінету Міністрів України, правові акти Верховної Ради АРК (пункт 1 частини 1 статті 150 Конституції України) тощо.

Конституційний Суд України ухвалює рішення і надає висновок іменем України. Конституція України містить й інші імперативні вимоги: рішення та висновки, ухвалені Конституційним Судом України, є обов'язковими, остаточними і не можуть бути оскаржені (стаття 151⁻²); закони, інші акти або їх окремі положення, що визнані неконституційними, втрачають чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України рішення про їх

неконституційність, якщо інше не встановлено самим рішенням, але не раніше дня його ухвалення (частина 2 статті 152).

Конституційний Суд України висловив юридичну позицію: «Обов'язок виконання рішення Конституційного Суду України є вимогою Конституції України, яка має найвищу юридичну силу щодо всіх інших нормативно-правових актів» (пункти 3, 4 мотивувальної частини Рішення КСУ від 14 грудня 2000 року № 15-рп/2000) [1].

Закон України «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 року визначив порядок виконання рішень і висновків Конституційного Суду України: «Конституційний Суд України у рішенні, висновку може встановити порядок і строки їх виконання, а також зобов'язати відповідні державні органи забезпечити контроль за виконанням рішення, додержанням висновку; може вимагати від відповідних органів письмове підтвердження виконання рішення, додержання висновку» (частини 1, 2 статті 97).

Конституційний Суд України висловив юридичну позицію: «Незалежно від того, наявні чи відсутні в рішеннях, висновках Конституційного Суду України приписи щодо порядку їх виконання, відповідні закони, інші правові акти або їх окремі положення, визнані за цими рішеннями неконституційними, не підлягають застосуванню як такі, що втратили чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України рішення про їх неконституційність» (абзац шостий пункту 4 мотивувальної частини Рішення КСУ від 14 грудня 2000 року № 15-рп/2000 [1].).

Водночас Закон України «Про Конституційний Суд України» містить бланкетну норму «про відповідальність згідно з законом» за невиконання рішень та недодержання висновків Конституційного Суду України (стаття 98).

Таким чином, обов'язковість та остаточність рішень Конституційного Суду України в імперативному порядку ставить суб'єктів правовідносин, в т.ч. й такі органи державної влади як суди системи судоустрою України, перед фактом їх виконання.

Проаналізуємо окремі проблеми практичної реалізації наведених вище процесуальних норм права на конкретному прикладі.

18 грудня 2019 року громадянин **А** звернувся до Верховного Суду з клопотанням щодо відновлення його порушених прав на перерахунок розміру пенсії за вислугу років як працівнику прокуратури у розмірі 80% від місячного заробітку, починаючи з 1.03.2016 р. без обмеження граничного розміру пенсії.

Приводом клопотання громадянина **А** до суду від 18 грудня 2019 року стало рішення Конституційного Суду України від 13.12.2019 року № 7-р(II)/2019 [2].

Зміст рішення КСУ від 13.12.2019 року № 7-р(II)/2019: суб'єкти права на конституційну скаргу звернулися до Суду з клопотаннями розглянути питання щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення частини 20 статті 86 Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII, яким передбачено, що «умови та порядок перерахунку призначених пенсій працівникам прокуратури визначаються Кабінетом Міністрів України». На думку авторів клопотань, таке положення Закону

«звужує зміст та обсяг прав працівників прокуратури шляхом скасування підстав для перерахунку призначеної пенсії та наділяє Кабінет Міністрів України законодавчими повноваженнями, що призводить до порушення норм Конституції України».

13 грудня 2019 р. Конституційний Суд України, дослідивши матеріали справи, ухвалив Рішення № 7-р(II)/2019, яким визнав такою, що не відповідає Конституції України (є неконституційною), частина 20 статті 86 Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р., якою передбачено, що умови та порядок перерахунку призначених пенсій працівникам прокуратури визначаються Кабінетом Міністрів України [2].

Конституційний Суд України у резолютивній частині Рішення від 13 грудня 2019 року № 7-р(II)/2019 встановив порядок його виконання: «частина двадцята статті 86 Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. не підлягає застосуванню з дня ухвалення Конституційним Судом України цього Рішення»; «частина двадцята статті 86 Закону України «Про прокуратуру» підлягає застосуванню в первинній редакції: «Призначені працівникам прокуратури пенсії перераховуються у зв'язку з підвищенням заробітної плати прокурорським працівникам на рівні умов та складових заробітної плати відповідних категорій працівників, які проходять службу в органах і установах прокуратури на момент виникнення права на перерахунок. Перерахунок призначених пенсій проводиться з першого числа місяця, наступного за місяцем, в якому настали обставини, що тягнуть за собою зміну розміру пенсії. Якщо при цьому пенсіонер набув право на підвищення пенсії, різницю в пенсії за минулий час може бути виплачено йому не більш як за 12 місяців. Пенсія працюючим пенсіонерам перераховується також у зв'язку з призначенням на вищу посаду, збільшенням вислуги років, присвоєнням почесного звання або наукового ступеня та збільшенням розміру складових його заробітної плати в порядку, передбаченому частинами другою, третьою та четвертою цієї статті, при звільненні з роботи або за кожні два відпрацьовані роки» [2].

Таким чином, постало питання: чи підлягає задоволенню позов громадянина А щодо перерахунку розміру пенсії за вислугу років як працівнику прокуратури?

Правова система України не дає однозначної відповіді на поставлене питання, доктрина права з цього питання лише формується.

Суддя Конституційного Суду України В. Городовенко висловив Окрему думку з приводу даного Рішення, де фактично вказав на «слабкі» його сторони: «Однак для чіткості розуміння законодавцем його розсуду щодо подальшого регулювання питань перерахунку призначеної пенсії працівникам прокуратури, означений порядок виконання рішення слід було повною мірою відтворити у його резолютивній частині». Отже, порядок реалізації приписів Рішення Конституційного Суду України і для самих суддів є неоднозначним та дискусійним. Інакше ці питання знайшли б відображення у мотивувальній частині даного Рішення Суду. Це, по-перше. По-друге, суддя вказав, що «до врегулювання Верховною Радою України вказаного питання на законодавчому

рівні застосуванню підлягає частина 20 статті 86 Закону у первинній редакції» [2]. Отже, наведене свідчить, що законодавцем і до нині не вирішено питання перерахунку призначеної пенсії працівникам прокуратури. І навіть визнання Конституційним Судом України частини 20 статті 86 Закону України «Про прокуратуру» не вирішує проблему перерахунку пенсій працівникам прокуратури, оскільки законодавець (*обачно чи необачно*) недоврегулював ці питання у профільному Законі України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII.

Список використаних джерел:

1. Рішення Конституційного Суду України від 14. 12. 2000 р. № 15-рп Режим ел. доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-00#Text>
2. Рішення Конституційного Суду України від 13. 12. 2019 р. № 7-р(II)2019 Режим ел. доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va07p710-19#Text/>